

Климова К. Я.,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри лінгвометодики та культури фахової мови,
директор Експериментально-тематичного центру навчальної
та науково-дослідницької діяльності
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Значення художньої літератури як особливого виду мистецтва у площині формування техніки сценічного читання у студентської та учнівської молоді

Коли йдеться про дефініцію терміна "сценічне читання", кожен тлумачить його відповідно до своєї професійної діяльності, рівня освіти, ерудованості тощо. Але об'єднуючим ланцюгом усіх визначень є те, що виконавець прозового або поетичного твору зі сцени емоційно впливає на розум і почуття слухачів, реалізує авторський задум, приєднуючи до нього власне бачення змісту тексту. Можна, безумовно, прочитати твір невиразно, безбарвно, і тоді доречним буде вислів Р. Гарріса : "Дитина, яка гортає книгу без малюнків, - це абсолютно те саме, що слухач перед людиною, яка здатна тільки до слововиверження"[1] Художня література як вид мистецтва, оспівана давніми філософами-риторами, стала багатовекторною проблемою у площинах літературознавства, ораторського мистецтва, мовознавства, педагогіки навчання й виховання, мистецтвознавства. Змальовані літераторами художні образи здатні впливати на світобачення, викликати різноманітні емоції, очищати душу через співпереживання (катарсис), а майстерне сценічне читання твору значно підсилює цей вплив. "В артистичній творчості краса лежить не в матеріалі, що служить їй основою, не в моделях, а в тім, яке враження робить на нас даний твір і як і м и способами артист зумів осягнути те враження", - вважав Іван Франко [2].

Однак **метою** цієї статті, власне, не є характеристика фахової компетентності професійного актора, хоча чимало творчо обдарованих студентів-педагогів мріють про сценічну кар'єру (а іноді заради цього здобувають другу

вищу освіту, здійснивши-таки свою мрію). Зміст наших міркувань спрямовано у *прикладну площину використання традиційних та інноваційних методів і прийомів формування технічної виразності сценічного читання творів української класичної літератури у студентів та школярів*. Прикладами такої роботи є низка літературно-мистецьких проєктів, ініційованих та проведених викладачами кафедри лінгвометодики та культури фахової мови спільно з учителями-словесниками закладів середньої освіти за останніх п'ять років.

Наведемо приклади кількох проєктів, проведених у 2016-2017 роках:

1). 12 травня 2016 року в аудиторії-музеї кафедри "Українська хата" відбулися *літературні франківські читання* за участю студентів 26, 27 груп ННІ педагогіки ЖДУ ім.І.Франка та учнів 6-В класу ЗОШ №8 м. Житомира «Сій в щасливий час золоте зерно!» (учитель-філолог Сергєєва Ірина Михайлівна підготувала зі школярами інсценізацію казки "Ріпка" у перекладі Івана Франка та уривок з оповідання "Грицева шкільна наука", який виконували спільно студенти та учні). Присутні дізналися про цікаві та зворушливі факти з біографії Великого Каменяря, а дехто зі студентів зізнався, що під час читань відкрив для себе Франка - борця за життя. Високо оцінили присутні нову *роботу гуртка сценічної мови* при кафедрі лінгвометодики та культури фахової мови Житомирського державного університету імені Івана Франка до 160-річчя Івана Яковича Франка ("Украдене щастя", виконавиці - Катерина Вигорій, Наталя Марчук, режисер – професор Катерина Яківна Климова, оператор – викладач Олександра Миколаївна Марущак). Мала успіх у цей день також презентація збірки авторських творів студентів ННІ педагогіки «Стебельце» (укладач – доцент кафедри Ірина Владиславівна Голубовська).

2). 9 листопада 2016 року, у День української писемності та мови, колектив кафедри лінгвометодики та культури фахової мови презентував *літературно-мистецький проєкт «Спочатку було Слово...»* (поріг зрілості, або 35 навчальних років від дня народження кафедри). Згадалося історичне минуле кафедри, йшлося про здобутки сьогоденні та перспективи розвитку. Переглядали світлини; тепло, з гумором, інколи самоіронією, притаманною

філологам, коментували. Привітали колег-викладачів ветеран кафедри, майстерний оратор – доцент Людмила Іванівна Бондарчук, випускники, а нині вчителі початкових класів – Ольга Ободзинська і Марта Медведєва, студенти першого-п'ятого курсів, дирекція інституту педагогіки. Вітальні адреси надіслали також відомі в Україні та за її межами науковці, освітяни. Оригінально і проникливо звернулися до присутніх на цьому святі мови й кафедри першокурсники з 14 - 15-ї груп ННІ педагогіки. Форма виступу нагадувала *перформенс*. Читці рухалися по сцені, використовувалися елементи пантоміми на фоні кінокадрів. Лунали пісні та поезії про життя, сучасну Україну, про місце людини у світі, авторами яких є Ліна Костенко, Сергій Жадан, Володимир Хлопан, Валентина Попелюшка, Мирослав Вересюк, Володимир Шинкарук, Валентин Грабовський, Сергій Руденко, Руслана Дудич. Пронизувало актуальне: "Коли потокам сліз немає краю, І біль душі помножився стократ, Іще я про одне Тебе благаю: Не дай нам, Боже, звикнути до втрат. Не дай від болю нам закам'яніти, Аби, пройшовши нетрями пільми, Ми, чуйні і вразливі, наче діти, І далі залишалися людьми!". Завершила виступ студентів Євгенія Ткач: "Шановні присутні! Високоповажні викладачі кафедри лінгвометодики та культури фахової мови! Ми, першокурсники, раді святкувати день української писемності та мови в такому престижному навчальному закладі і називати себе франківцями! Дякуємо за запрошення долучитися до ювілею кафедри, де працюють закохані в рідне слово педагоги-науковці!" У заключному слові викладачі кафедри звернулися до присутніх: "Ідея поєднати два свята здалася нам гарною. Але жодного дня ми не змогли б реалізувати наші педагогічні, наукові, творчі можливості без студентів. Їх ми ставимо в центр свого діяльного життя. Ось уже 35 років приходимо ми, викладачі-словесники, до студентської молоді, ділимося знаннями, педагогічним досвідом, намагаємося бути щирими, тому що інакше нас просто не сприйматимуть. А ще мріємо, що наші випускники так само плекатимуть рідну мову та любитимуть українську літературу, як ми її любимо. Сьогоднішні виступи у цьому переконують".

3). До 21 лютого 2017 року - Міжнародного Дня рідної мови - оргкомітет (науковці кафедри лінгвометодики та культури фахової мови Житомирського державного університету імені Івана Франка за підтримки проректора з навчально-методичної та виховної роботи А. В. Шевчука) оголосив навчальний заклад, учні якого стали переможцями *літературно-мистецького Інтернет-фестивалю "Свічадо читецького мистецтва"*. До участі в проєкті були запрошені випускники шкіл, коледжів, училищ, гімназій, ліцеїв Житомирщини. Приймалися надіслані якісні відеозаписи з виконанням улюбленого вірша українською, рідною, мовою. Переможцями стали учні Комунальної соціально-реабілітаційної установи "Житомирське вище професійне училище-інтернат" Житомирської обласної ради: Бірюк Марія, Фещенко Дмитро, Гукова Анна, Степурок Марія. Подяки одержали викладачі української мови та літератури училища: Магдич Тетяна Павлівна, Коваленко Любов Аркадіївна, соціальний педагог Климов Ігор Валерійович та відеооператор Кузьменко Олексій Петрович за підготовку читців, а також адміністрація училища в особі директора Дерев'янка Олени Василівни. Переможців урочисто в стінах училища нагородили подяками і призами. Окрім того, кожен із учасників акції одержав іменний сертифікат із подякою-запрошенням до вступу на спеціальність "Сценічне мистецтво" (бакалаври, 2017-2018 н.р., перший набір) при Житомирському державному університеті імені Івана Франка. На наш погляд, такий захід стане щорічним.

Зазначимо, що в соціальних мережах та на сайті університету розміщено відеоматеріали усіх проєктів, про які йшлося в цій статті.

Висновки. Значення спільної діяльності школярів, студентів, учителів і викладачів ВНЗ у таких заходах міського та обласного рівня важко переоцінити: *по-перше*, створюється атмосфера потужної полісуб'єктної взаємодії і взаємовпливу закоханих у поетичне слово творчих особистостей різного віку, статі, рівня освіти, естетичних уподобань; *по-друге*, спільна підготовка проєкту формує організаторські здібності, розвиває "чуття мови" як уміння бачити власні та чужі мовні помилки і мовленнєві недоліки під час читання, почуття

колективізму, сприяє соціалізації особистостей, зокрема молоді з особливими потребами; *в-третьих*, масова аудиторія слухачів, авторитетне журі конкурсів читців, нагородження переможців, відеозаписи літературних читань у соціальних мережах, - усе це сприяє тому, що кожен проект стає резонансним заходом, стимулом до подальшої творчості студентів та школярів, своєрідним майстер-класом, де відбувається обмін досвідом сценічного читання між поколіннями, визначаються естетичні смаки, розвиваються читацькі інтереси, формується любов до художньої літератури, українського слова; *в-четвертих*, літературно-мистецькі проекти для учнівської молоді мають профорієнтаційну спрямованість.

Список використаних джерел та літератури

1. Молдован В. В. Риторика загальна та судова : Навч. посіб. / С.Д. Абрамович, В.В. Молдован, М.Ю. Чикарькова - К.: Юрінком Інтер, 2002.
2. Франко І. Із секретів поетичної творчості // Зібр. тв.: У 50 т. – К., 1981. – Т. 31.